

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXVII. (21)

No. (števil.) 35

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

29. avgusta 1963

Sovjetska zveza brez maske

Malokateri dogodek je v zadnjih desetletjih tako združil ves svet, kakor sovjetski vojaški napad na Češkoslovaško v noči od 20. na 21. avgusta t. l. Centralni komite sovjetske komunistične partije se je namreč tega dne odločil za ponovitev Hitlerjevega bliskovitega vdora z oboroženimi silami na Češkoslovaško iz leta 1938, da jo z vojaško okupacijo kaznuje za poizkus ublažitve komunistične diktature, pod katero je ječalo češko in slovaško ljudstvo od leta 1948 naprej.

Samo za to! Novi možje češko-slovaške komunistične partije niso imeli namere, da bi se iztrgali iz obroča komunističnih držav, niso objavili zahteve, da bi prenehali biti člani Varšavskega pakta iz leta 1955 in komunističnega gospodarskega bloka COMECON; samo mislili so, da bi bilo bolje, če bi nekoliko popustili in da bi sami odločali o svojih domačih političnih in gospodarskih zadevah. Ne prihaja nam niti na misel trditev, da bi bilo to, kar je Dubček izvajal s svojimi ljudmi že prava svoboda govora, zborovanja ali tiska. Bila je samo ublažitev, da bi se ljudje oddahnili, da bi potem bolj poprijeli za delo, za rešitev države, ki so jo sovjeti v dosedanjih letih tako izropali, da je danes na robu gospodarskega propada in je prejšnje predvojno blagostanje v njej zamenjalo siromaštvo ter pomanjkanje.

Moskva je najprej poslala v svet proglas, da v nobeni „socialistični“ državi nekomunisti in nasprotniki komunizma ne smejo imeti nobene politične svobode. Iz tiste Moskve, od koder so vsa leta prihajala navodila komunističnim propagandistom po svetu za demonstracije z zahtevami po popolni svobodi zlasti za komuniste, za svobodo tiska in govora, je odmevala zahteva, da je treba na Češkem uvesti znova najstrožjo cenzuro in prepovedati vsa zborovanja po deželi.

Na Češkoslovaškem še niso niti utegnili dobro preučiti teh zahtev, ko je že komunistična šapa udarila iz Moskve po njih. Dne 20. avgusta ponoči so vojske Sovjetske zveze, Poljske, Vzhodne komunistične Nemčije, Madžarske in Bolgarije z vseh strani vdrle na češko-slovaško državno področje ter ga začele zasedati. Komunistične oborožene sile so spremljale kolone tankov; češko in slovaško nebo so pa zagrinjale jate sovjetskih letal, ki so spuščala padalce.

Nad pol milijona do zob oboroženih mož se je razlilo po Češkoslovaški. Čehi in Slovaki so ob tem brutalnem napadu Sovjetov in njihovih štirih satelitov nastopili tako enotno, da so presenetili sovjetsko komunistično vodstvo. Saj niso mogli dobiti ljudi, ki naj bi jih postavili za svoje lutke. Mnogi so se zgrinjali na ulice ter so s tihimi obhodi po mestih izvajale pasivno resistenco. Delavstvo po tovarnah je ponovno prekinjalo delo v splošnih stavkah, sirene tovarn so v tem času turbotno tulile, zvonovi vseh cerkva so oznanjali, da je sovražnik prihrumel v deželo, da pobija in zapira nedolžne ljudi ter zaseda deželo.

Sovjetska zveza je s svojo vojaško zasedbo Češkoslovaške sprožila v svetu mogočen val protestov. Po vseh državah so se shajale vlade na izredne seje, s katerih so potem objavljale obsodbe najnovejšega sovjetskega zločina. Za vladami so se oglašale demokratske politične stranke, številne javne in privatne kulturne, socialne in gospodarske ustanove. Vse je bilo edino v zahtevi, da mora sovjetska vojska zapustiti češko-slovaško državno področje ter da morata imeti narod te države pavico do odločanja o lastni usodi. Zlasti mladina je bila v svetu odločna v takih zahtevah.

Sovjetska zveza s svojim posnemanjem Hitlerjevih zločinskih zavojev in kazenskih metod ni združila proti sebi samo demokratskih držav v svetu, ampak tudi komunistične stranke. Prvikrat v zgodovini svetovnega komunizma se je zgodilo, da je večina komunističnih strank v svetu postavila odločno proti Moskvi ter se postavila odkrito na stran sovjetske žrtve — Češkoslovaške. Samo 12 komunističnih strank v svetu, med katerimi so vštete tudi vse partije na-

Papež Pavel VI. v Bogotá

Več stotisočglava množica je z velikim navdušenjem sprejela papeža Pavla VI., ko je minuli četrtek priletel iz Vatikana na 39. mednarodni evharistični kongres v kolumbijsko prestolnico Bogotá, 2600 metrov nad morjem sredi veličastne andske gorske verige.

„Živel papež!“ je donelo iz tisočev grl, tovarniške sirene so žvižgale, zvonovi 270 cerkva v Bogotá so peli in 22 topovskih strelcev je zabobnelo, ko je Pavel VI. stopil iz letala in poljubil kolumbijsko zemljo. Pozdravil ga je kolumbijski predsednik Lleras Restrepo, pričakalo ga pa je poleg kolumbijske vlade in diplomatskega zbora tudi 300 latinskoameriških škofov in 4000 duhovnikov. Pavel VI. je na pozdrav odgovoril, v španskem jeziku, da ga „veseli, da je prvi papež, ki prihaja v to nlemenito deželo, na ta krščanski kontinent.“

V katedrali, kjer je posvetil 161 novomasniki, je Pavel VI. pozval latinskoameriško duhovščino, naj svoje delo posveti „župnijam, mladini, bolnikom, revežem, otrokom in delavcem“. Poudaril je, da „se moramo naučiti ljubiti ljudi. Tako bomo znali razumeti njihove težave in jih spremeniti ne v jezo in nasilno, temveč v strnjeno in mirno silo konstruktivnega dela.“

Na planjavi pri Bogotá se je v petek, 23. t. m. zbralo na razgovor s papežem Pavlom VI. nad 250.000 kolumbijskih kmetov. Pavel VI. je v govoru tej ogromni množici pozval latinskoameriške vlade, naj popravijo socialne krivice, prebivalstvo Latinske Amerike pa, naj odkloni nasilje in revolucijo kot sredstvo za reševanje življenjskih problemov. „Vemo, da živite v revnih razmerah,“ je govoril papež. Latinsko ameriški kmetje „so bili skoro vedno pre-

pušeni nizkemu življenjskemu standardu življenja in včasih tudi hudo izkoriščevani.“ Opozoril je bogatine, naj čim prej uvedejo potrebne družbene reforme in dejal, da bi mogli mnoge krize preprečiti, če bi „potrebne reforme izpeljali prej, predno je prišlo do eksplozivnih uporov vsled obupa“.

Pavel VI. je pozval na „pravičnejšo razdelitev davčnih bremen na bogatejše sloje, zlasti na tiste, ki imajo veliko zemlje in je ne morejo napraviti plodne in produktivnejše in če to morejo, pa uživajo njene sadove izključno v svojo korist“. Prav tako naj bodo bolj obdavčeni „tisti sloji, ki si služijo z malo ali nič dela velika bogastva“.

Papež je končno pozval kmete, naj „ne stavljajo svojih upov v nasilje in revolucijo. To nasprotuje krščanskemu duhu ter tudi lahko zakasni namesto pospeši družbeni dvig, h kateremu zakonite težnje. Raje se zavzemajte za vzgojne programe, ostanite združeni in organizirajte se v krščanstvu in usposobite se za modernizacijo metod vašega poljedelstva“.

V soboto, 24. t. m. pa je Pavel VI. začel latinskoameriško škofovsko konferenco, katere se udeležuje 300 latinskoameriških škofov. V nastopnem govoru je papež nastopil proti tistim latinskoameriškim duhovnikom, ki se zavzemajo celo za nasilno spreminjanje obstoječih družbenih struktur (njihov vzornik je latinskoameriški Mikuz Camilo Torres, ki ga je kolumbijska vojska usmrtila l. 1966).

Pred odhodom je Pavel VI. blagoslovil „vse narode Latinske Amerike“ ter je ponovno opozoril duhovnike in laike v latinski Ameriki proti nasilju in revoluciji kot sredstvih za izboljšavo življenjskih razmer prebivalstva.

SPLOŠNA OBSODBA SOVJETSKE NAPADALNOSTI

Pred dobrim tednom, v torek, 20. t. m., so sovjetski tanki, skupno z vzhodnonemškimi, poljskimi, madžarskimi in bolgarskimi vojaškimi oddelki, vdrli na Češkoslovaško ter jo, kakor leta 1939 nacisti, v nekaj urah zasedli. Neodvisnosti Dubčekovega komunističnega režima od Moskve je bilo konec.

Vlade svobodnih držav so glasno obsodile zasedbo Češkoslovaške z oddelki držav Varšavskega pakta. Moskva je cinično objavila, da so za „vojaško pomoč“ prosili češkoslovaški vladni in partijski organi, da bi „preprečili protirevolucionarne poskuse češkoslovaških prevratnih elementov sprevreči socialistični red v državi“.

Sovjetska tajna policija, ki je skupno z vojaškimi oddelki prihitela na Če-

škoslovaško, je takoj aretirala Dubčka, Černika in druge komunistične voditelje ter jih odpeljala v Moskvo. V Pragi je na svojem mestu ostal samo predsednik države stari češkoslovaški partizanski general Svoboda, ki je bil za svoje zasluge komunistične Češkoslovaške odlikovan še pod Stalinom z redom „Heroja Sovjetske zveze“. Ta je po radiju pozval državljane, naj se ne upirajo zasedbenim silam, ker bi bil fizični odpor itak nesmiseln.

Čehi in Slovaki so svoj odpor proti sovjetom in njihovim vazalom pokazali na različne načine. Imeli so nekaj smrtnih žrtev — nad 60, kakor so poročale češkoslovaške tajne radijske postaje — seveda pa tudi sovjeti niso ostali brez njih. V Pragi so zažgali nekaj sovjet-

padalcev, se je postavila na stran Moskve. Največji komunistični stranki na svetu v Franciji in Italiji branita Češkoslovaško. Komunistične partije v svetu so v obsodbi sovjetskega napada poudarjale, da je to dejanje povzročilo največjo škodo svetovnemu komunizmu, kar je je bilo sploh mogoče napraviti. Izraelski komunistični prvak je celo zatrdil, da je 20. avgust črni dan za komunistično solidarnost v svetu.

Zdi se, da se je ob odločitvi sovjetskih komunističnih mogotcev za napad na Čehi in Slovače začel izpolnjevati stari pregovor: Kogar hoče Bog pogubiti, temu zmeša pamet. Kajti nemogoče si je predstavljati, kako so se mogli člani sovjetskega centralnega komiteja s svojo odločitvijo tako zmotiti v računu. Vso svetovno javnost, večino komunističnih strank v svetu so imeli namah proti sebi!

Svetu so dokazali, da so oni napadali, ne pa Amerikanci, kakor so vsa povojna leta zatrjevali. Doslej so se za napade nekomunističnih držav posluževali komunistov po raznih kontinentih. 20. avgusta so pa postali napadalcii tudi sami sovjeti, ker so s svojimi tanki pregazili lastnega satelita. Načela o nedotakljivosti suverenosti posameznih držav, o neumešavanju v notranje zadeve drugih držav, zahteve o zagotovitvi svobode narodom in državam na svetu, zahteve po odpravi kolonializma, določila listin Združenih narodov o mednarodnem so-

La Argentina condena invasión soviética a Checoslovaquia

El gobierno argentino dió a conocer el miércoles, 21 da agosto, una declaración en la que condena y lamenta la agresión soviética y de otras naciones signatarias del Pacto de Varsovia a Checoslovaquia.

El siguiente es el texto de la condena del atropello soviético:

“El gobierno argentino, indignado ante la intervención armada de la Unión Soviética y otros países miembros del Pacto de Varsovia, en Checoslovaquia, lamenta y condena enérgicamente este hecho que constituye una violación de la soberanía de ese país y una trasgresión de los principios de la Carta de las Naciones Unidas y del principio de no intervención tal cual ha sido formulado en la Resolución 2131 de la Asamblea General de ese organismo.

“La conducta soviética, que no puede disimularse bajo los fútiles pretextos invocados, atenta gravemente contra la paz del mundo, y evidencia un claro menosprecio por los principios de coexistencia entre los Estados que tan reiteradamente ha proclamado la misma potencia interviniente.”

Argentina obsoja sovjetski napad na Češkoslovaško

Argentinska vlada je prejšnjo sredo, dne 21. avgusta, objavila izjavo, s katero je ostro obsodila napad Sovjetske zveze ter ostalih držav, članic Varšavskega pakta, na Češkoslovaško.

Argentinska vlada sovjetski napad obsoja takole:

Argentinska vlada, ogorčena vsled oborožene intervencije Sovjetske zveze ter ostalih držav Varšavskega pakta v Češkoslovaški, obžaluje ter odločno obsoja to dejanje, ki predstavlja kršitev suverenosti te države in načel Ustanovne listine Združenih narodov in načel neumešavanja, kakor je bila določena v Resoluciji 2131 glavne skupščine Združenih narodov.

Sovjetsko postopanje, ki ga ni mogoče opravičevati z ničevnimi pretvezami, ki jih sedaj navajajo, je težek napad na svetovni mir ter razodeva odkrito preziranje načel koeksistence med državami, tistih načel, ki jih je v češkoslovaškem primeru nastopajoča sila tolikokrat sama poudarjala.

skih tankov, železničarji so ovirali promet vlakov, cestna znamenja so ljudje pobrali ali pa spremenili, da so okupacijskim silam delali težave pri orientaciji. Najbolj so sovjetom šle na živce tajne radijske postaje, ki so kakor na povelje začele takoj po okupaciji delovati v Pragi sami in po vsej državi. Te tajne radijske postaje so med madžarskim uporom leta 1956 pomagali Čehom in Slovakom organizirati sovjeti sami, da v slučaju nevarnosti češkoslovaška KP ne bi ostala vsaj v tem oziru izolirana od Moskve in drugih komunističnih virov. Sedaj so se Čehi in Slovaki poslužili teh radijskih postaj proti sovjetom in njihovim vazalom.

Vsled večje svobode gibanja češkoslovaških državljanov znotraj in zunaj države, je bilo v trenutku sovjetskega vdora veliko Čehov in Slovakov na počitnicah v Jugoslaviji ter v nekaterih zahodnoevropskih državah. Veliko teh je ostalo zunaj države, dokler se razmere ne bi uredile tako, da bi se čutili varne za svoje življenje, ko se vrnejo. Med češkoslovaškimi izletniki v Jugoslaviji se je mudil tudi Dubčekov zunanji minister Hajek, ki je skozi Ljubljano in Dunaj odletel na zasedanje Varnostnega sveta v New Yorku ter je tam postavil tele trditve: 1. okupacija države je popolnoma nezakonita; 2. sam zakonito izvoljeni ustavni predstavniki so pravi predstavniki češkega in slovaškega naroda; 3. vsa dejanja okupacijskih sil so nezakonita; 4. vse okupacijske sile se morajo takoj umakniti iz države.

Češkoslovaški delegat pri ZN Muzik pa je s svoje strani dodal še naslednje: „Hočem, da bo kristalno jasno vsem: Stvar socializma (komunizma — op-

ur.) je edina stvar, za katero se borimo in bomo zadnji, ki bi hoteli, da bi se tej stvari prizadejalo še več škode, kakor se je že. Ideje socializma so svete ne samo nam, temveč vsemu naprednemu človeštvu.“

Jugoslavski diktator Tito je ostal, kakor vedno, nekje na sredi med obema taboroma. Titov ukaz o pošiljki tankov na madžarsko in bolgarsko mejo, ko so se sovjeti in Dubček znova sporazumeli o načinu ohranjanja komunističnega sistema na Češkoslovaškem, je povsem propagandnega značaja. Tudi njegov sestanek z romunskim komunističnim predsednikom Ceausescujem v Vrhu na jugoslovansko-romunski meji je za Tita le propagandnega značaja.

Po prvih dneh sovjetske zasedbe Češkoslovaške se je položaj začel za zunanji svet jasni. Kazno je bilo, da so sovjeti, vsled strahu pred tako hudim razkrajanjem njihovega bloka, bili pripravljeni z Dubčekom zadevo urediti tako, da bi na vsaki strani nekaj popustili. Stari partizanski general Svoboda je odletel v Moskvo, kjer so ga sprejeli z vsemi častmi, kakor da se ni nič zgodilo. Dubčka so iz zaporov pripeljali v Kremelj ter začeli razgovore. V Moskvo so prileteli še ostali sovjetski vazali: Ulbricht, Gomulka, Živkov in Kadar. Kljub vsestranskemu pritisku Svoboda in Dubček nista popustila ter so končali tridnevne razgovore tako, da so se češkoslovaški komunisti obvezali vzpostaviti časopisno cenzuro, zlasti kar tiče pisanja proti Moskvi, ter znova uvesti strožjo kontrolo nad vsem razvojem v državi. Sovjetske okupacijske čete pa se bodo postopoma umikale iz Češkoslovaške, dokler ne bo „socializmu na češkoslovaškem zagotovljen nemoten razvoj“.

I Z T E D N A V T E D E N

V Chicagu se je v ponedeljek začela letna konvencija demokratske stranke za določitev kandidata te stranke za novembrske predsedniške volitve. Za ta položaj se potegujejo trije kandidati: sedanji podpredsednik Humbert H. Humphrey ter senatorja Evgen J. McCarthy ter George S. McGovern. Največ izgledov ima Humphrey.

Ker so nasprotni Johnsonove zunanje politike, kakor tudi črnski ekstremisti grozili, da bodo med konvencijo demokratske stranke izvršili več napadov na vodilne osebnosti demokratske stranke, v mestu povzročali izgrede in motili javni mir ter red, je policija zelo poostriala varnostne ukrepe. Za primer potrebe je bila pripravljena tudi vojska.

Francija je 24. julija preizkusila in razstrelila svojo prvo vodikovo bombo.

Brazil, Argentina, Južna Afrika, Avstralija ter Nova Zelandija naj bi se po pisanju južnoafriškega lista v Johannes-

burgu The Financial Gazette povežale z vojaško pogodbo, ker so vse zainteresirane na varnosti južnega oceana.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Zamenjava glavnih poveljnikov oboroženih sil

Predsednik države general Juan Carlos Onganía se je odločil za zamenjavo dosedanjih glavnih poveljnikov oboroženih sil. V vojski bo generala Julia Alsogaraya zamenjal divizijski general Alejandro Lanusse, pri mornarici admiral Benigna Ignacia Varelo viceadmiral Pedro Alberto José Gnani in v vojnem letalstvu brigadirja generala Adolfa Teodorja Alvareza brigadir major Jorge Miguel Martínez Zuviria. Predsednik republike je določil, da bo zamenjava glavnih poveljnikov oboroženih sil 4. oktobra.

Kongres Cerkve v stiski

Tudi letos je bil v Koenigssteinu pri Frankfurtu v Zahodni Nemčiji. Bil je že osemnajsti ter je trajal od 31. julija do 4. avgusta. Udeležilo se ga je okoli 400 zastopnikov 27 narodov. Vodil ga je pomoln škof dr. Kinderman. Na kongresu so bili zastopani vsi od komunistov zasuznjeni narodi iz držav za železno zaveso razen Albancev. Tako so bili zastopani tudi Slovenci. Šest njihovih zastopnikov — trije duhovniki in trije laiki — je opozarjalo svetovno javnost na težek položaj katoliške Cerkve v Sloveniji pod komunističnim režimom. Pri folklornem večeru so nastopili Madžari in Litvanci. Skupina je prišla iz Kanade. Romunski pevski zbor pa je pel pri liturgiji vzhodnega obreda in pri zaključku kongresa v nedeljo, 4. avgusta.

Ker je letos dvajset let, odkar so Združeni narodi sprejeli in objavili posebno listino o človeških pravicah (19. decembra 1948), je razumljivo, da je tudi ta kongres razpravljal o tej prevažni listini. Tako je dr. J. Gruendel iz Freisinga govoril o človeku in o njegovem bogohotenem dostojanstvu. V pogodovino konvencij o človeških pravicah se je spustil P. Henri de Riedmottom OP iz Ženeve. O sami listini človeških pravic je govoril dr. Theodor Veiter iz Feldkirchna. Kako pa komunisti v teoriji in praksi razumevajo človečanske pravice, je prikazal dr. W. Grottian iz Wuerzburga.

Udeleženci kongresa so ob zaključku zborovanj sprejeli naslednjo

resolucijo:

Osemnajsti Kongres Cerkve v stiski je obravnaval vprašanje človeških pravic, ki za kristjane temelje v stvariteljskem in odrešilnem redu.

Za ublažitev nezadovoljnosti

Doma je že stara zahteva po spremembi sedaj veljavne ustave, po kateri naj bi republike dobile večjo samostojnost. Ta zahteva je postala zlasti odločna iz Slovenije in Hrvaške.

Sklep o sprožitvi postopka za spremembo nekaterih določil ustave je sprejel v zvezni skupščini zbor narodov v začetku julija, zvezni zbor pa sredi julija. Skupna komisija vseh zborov je 23. julija razpravljala o spremembah, ki naj bi prišle v ustavo. Sedaj so v javni razpravi.

Izvršni svet iz Slovenije je poslal tej komisiji predlog, naj bi v ustavi povsem črtali čl. 125, ki predvideva, da federacija določa republikam viro in vrste dohodkov vseh družbeno-političnih skupnosti in lahko določa tudi mejo teh dohodkov. Svoj predlog utemeljuje s trditvijo, da so republike prav tako kot federacija sposobne zrelo „oceniti, kakšna bremena je moč v korist skup-

Kongres ugotavlja, da se človeštvo kljub objavi Listine o človeških pravicah pred dvajsetimi leti, premalo ozira nanje ter jih pogosto krši. Danes je vidno vsakomur, da se to dogaja v takolimenovanem tretjem svetu, kjer milijoni ljudi nimajo najbolj osnovnih pravic za življenje in to ne brez krivde visoko industrializiranih držav Zahoda in Vzhoda.

Te strašne razmere so, kar je razumljivo, odvrnile pozornost sveta od preganjane Cerkve na Vzhodu.

Pozdravljamo napredek, ki so ga v marsikateri deželi dosegli predvsem verniki s svojo vztrajnostjo. Resnica pa zahteva, da moramo vedno znova opozarjati na dejstvo, da brezbožni komunizem v večini držav zatira Cerkev še kar naprej.

Zaradi soodgovornosti kristjanov za izvajanje Listine o človeških pravicah v svetu kongres zahteva:

1. Narodi in njihove vlade, predvsem pa kristjani, morajo svetu z dejanji dokazovati, da spoštujejo dostojanstvo človeka in obsojajo kršitve Listine o človeških pravicah.

2. Vsako preganjanje vere in zatiranje verske svobode, je treba odstraniti, ker je v nasprotju z osnovnimi človeškimi pravicami.

3. Mednarodna ustanova naj glede tega izvaja preudarno nadzorstvo, da bo mogoče svetovno javnost čimprej in čimbolje obvestiti o sleherni kršitvi človeških pravic.

Zahvaljujemo se vsem organizacijam in posameznikom, ki se trudijo, da bi se človečanske pravice spoštovale, predvsem papežu Pavlu VI, čigar neurtudne pozive naj bi svet bolj poslušal ter upošteval.

nosti naložiti delovnim organizacijam, kakor tudi posameznikom, da pri tem ne bi bila prizadeta njihova delovna in ekonomska pobuda, niti konkurenčnost delovnih organizacij.

Na seji so bili mnenja, da je v ustavi spremeniti zlasti tista določila ustave, ki se nanašajo na sestavo in strukturo zvezne skupščine, volilni sistem, samoupravljanje v delovni organizaciji, odnose med federacijo in republikami na področju zakonodaje, položaj in funkcije avtonomnih pokrajin ter nekatera vprašanja enakopravnosti jezikov narodnosti.

Ob teh spremembah pa naj si nikdo ne dela utvar, da bodo to bistvene spremembe, da bi bilo že mogoče govoriti o resnejših poizkusih za resnično enakopravnost in da bi težnja po svobodi in demokraciji dobila močnejši poudarek.

Vse spremembe bodo zasledovale cilj, da se koristi in vpliv komunistične

Spremembe v NO za Slovenijo

V Narodnem odboru za Slovenijo so bile v zadnjih mesecih izvršene nekatere osebne spremembe. Najprej je bilo izpolnjeno tajništvo. Po ustanovni listini ima NO dva tajnika, eden pripada SLS, drugi pa liberalni stranki. Ker je bilo tajništvo, ki pripada liberalni stranki nezasedeno, ga je po sklepu Slovenske demokratične stranke prevzel dr. Ljubo Sirc. Tako sta sedaj tajnika Narodnega odbora Miloš Stare (SLS) in dr. Ljubo Sirc (SDS).

Novi člani so bili imenovani v zadnjem času tile: dr. Tine Debeljak od Slovenske krščanske demokracije (SLS), Feliks Urnkar od Slovenske demokratične stranke (SDS) in Alojzij Zupan od Zveze liberalov iz Slovenije. Dr. Tine Debeljak in Feliks Urnkar živita v Buenos Airesu. Dr. Sirc in Alojzij Zupan pa v Angliji.

partije ne zmanjša, ampak še bolj poudari. To potrjuje zasedanje izvršnega odbora zvezne konference Socialistične zveze delovnega ljudstva dne 25. julija, na katerem so razpravljali o gradivu za ustavne spremembe in spolnitev volilnega sistema.

Na sestanku so zagovarjali stališče, naj bi v bodoče kandidate za poslance določali na posebnih občinskih kandidacijskih konferencah, ki jih tvorijo delegati krajevnih organizacij, sindikalnih podružnic, mladinskih organizacij in združenj občanov v komunih. Ugotavljali so, da bo SZDL po takem sistemu lahko „uspešneje zagotovila, da bodo napredne (komunistične, op. p.) sile prišle do popolnega izraza in da bodo imele skupščine takšno sestavo, ki bo zagotavljala uspešno izvajanje funkcij. S takšnim položajem in vlogi Socialistične zveze v volivnem sistemu bodo paralizirane tudi mnoge kandidacijske aspiracije in pritiski raznih skupin, ki jim stihija in nezadostna organiziranost političnih sil dajeja plodna tla za razne kombinacije in destruktivno politično dejavnost na volitvah.“

Po novem načrtu, ki je sedaj v javni razpravi, naj bi zvezno skupščino sestavljali: zbor narodov kot zbor delegatov republik in avtonomnih pokrajin; zbor komun kot zbor delegatov občanov v občinah in gospodarski zbor, prosvetno-kulturni zbor in socialnozdravstveni zbor kot zbor delegatov delovnih ljudi v delovnih skupnostih z ustreznih področij dela.

Glede funkcije federalne uprave in republik je bila sprejeta zahteva republiškega sveta iz Ljubljane po ukinovitvi čl. 125 sedaj veljavne ustave o določanju in odmerjanju virov dohodkov. Predlagane spremembe v ustavi določajo, da so „za izvršitev nalog in zadev s področja z ustavo določenih izključnih

poznaš. Seveda, časi se spreminjajo in igre tudi.“

„Ko sem bil jaz v vasi, noben otrok na vasi ni imel žoge. Najbrž jih tedaj še niso delali. Tako je tudi jaz nisem imel, videl pa sem jo pozneje pri Pavlinovih otrokih, ker so bili starši bogati in so jo dobili iz mesta... Tisti čas sem igral Tarzana po Gobovcih, ki je bila velika gmajna...“

„Vprašal me, kaj sem jaz delal v mladosti? Huncvet sem bil. Po vasi sem divjal, vse prste na nogi sem imel opevane. Je bil kamen, ki ga nisem videl, in sem kresnil ob palec. Zarjul sem, tancal po eni nogi, pa obrisal solze in spet norel. Po Gobovcih sem poznal vsako drevo in vsako verigo, doma na podstrešju sem bil za generala, v hiši pa tiho, če ne, so mati šli po kuhalnico. Vse mladosti so enake in vse so lepe. Na stara leta zdaj mislim nazaj, ostal mi je muček in šendica in pograd. Vse drugo je odšlo. Vendar ne morem reči, da moja mlada leta niso vžile sveta...“

„In me vprašaš, če sem že kdaj videl kakšnega skavta v gmajni? Po pravici rečeno, da še ne. V tistih časih, ko sem bil v gmajni skoraj doma, menda skavtov še ni bilo. Vsaj v Podbrezjah ne. Otroci smo kolofirali po gmajni brez vodnikov. Zdaj pa v gmajno redko zaidem. — Lepo mi vse pozdravi v volčjem krdelu...“

„Zelo sem vesel, da te veseli petje, zakaj pesem, iz srca zapeta, blaži srce. Jaz pa posluha nisem nikoli imel. Spominjam se, da sem kot otrok nekoč prišel na kor. Takrat me je učil neki učitelj Lovše, dober učitelj. Bila je neka slovenska šolska maša in ko smo začeli, je učitelj grdo pogledal. Nekdo je pel po svoji viži. Z roko mahaje za takt, je šel učitelj po vrsti in poslušal. Pri meni se je ustavil in s prstom pokazal na oguljeno klop. Šel sem, seveda, toda

Ne moremo biti solidarni s strukturami in sistemi, ki skrivajo v sebi in pospešujejo težke in tlačne neenakosti med sloji in državljani iste države, ne da bi spravile v dejanje učinkovit načrt za ozdravitev neznosnih razmer, ki jih čisto prevladujejo številne množice.

Niti sovraštvo niti nasilje nista sili naše dobrotelčnosti. Naše delo, kakor vsi vemo, ni končano. Delo, storjena doslej, nakazuje nove možnosti, zahteva nekaj novega in velikega. Vse pa moramo dobro premisliti. Preveč nas skušnjave historizma, relativizma, subjektivizma, neopozitivizma, ki na področju vere ustvarjajo duha prevratne kritike in napačne prepričanja, da moramo za spreobračanje modernega človeka odpovedati se doktrinalnemu bogastvu, ki ga je nakopičilo v stoletjih cerkveno učiteljstvo in da moramo spreminjati vsebino krščanstva prilagajati ga slabostim človeka, ne pa ohranjati njegovo nespremenljivost v luči avtentične božje besede.

Iz govora papeža Pavla VI. na začetku latinskoameriške škofovske konference v Bogotá dne 24. avgusta 1968.

Kaj pišejo

Iz pisma iz domovine:

Doma so se unesli s svojimi eksperimenti tako v gospodarstvu, politiki in strahovanju. Preveč je bilo polomij. Mladina, katero so sami vzgojili, ne sledi njihovim naukom in metodam. Ne vedo, kaj naj začnejo, da bi jo pridobili. Pri mladini se je življenjski standard dvignil, ta je pa prinesel stalno nezadovoljstvo, ker nikdar nimajo zadosti in niso nikdar zadovoljni. Vzgojeni so tako, da nimajo nobenih idealov, ne kulturnih, ne narodnih, ne socialnih. Nimajo spoštovanja ne do naroda, ne do države, ne do oblasti, prav tako ne do staršev in starejših ljudi. Celo nekateri vodilni komunisti so v resnih skrbih in razmišljanju o tem, kam je zabredel naš narod s komunizmom!

V skladu z republiško ustavo in z zakonom imajo pripadniki narodnosti pravico uporabljati svoj jezik pri uveljavljanju svojih pravic in izpolnjevanju svojih dolžnosti kakor tudi v postopku pred državnimi organi, ki opravljajo javna pooblastila.“

Namesto ljubezni oznanja sovraštvo

Wiljem Mucher, župnik pri Gospe sveti na Koroškem, je znan po svojem sovražnem zadržanju do Slovencev. Svoje sovraštvo do njih je znova potrdil v svoji najnovejši brošuri, ki jo je izdal pod naslovom „Die Sprache des Religionsunterrichtes in Südkarnten“ (Veroučni jezik na Južnem Koroškem).

Župnik Mucher skuša s svojo publikacijo zavreči zahtevo po pouku verouka slovenskih otrok v materskem jeziku, ki jo je objavil Narodni svet koroških Slovencev leta 1966 v posebni brošuri z naslovom: „Für den Religionsunterricht in der Muttersprache“. V svoji publikaciji se opira na „vindišar-

ske teorijo“, s katero slovenski narodni sovražniki zatrujejo, da pravih Slovencev na Koroškem sploh ni, s čemer je župnik Mucher v zadostni meri izpovedal neresni značaj svoje publikacije.

To je ugotovila tudi kritika nepristranskih nemških ocenjevalcev v tisku, katere naravnost preseneča ponovitve Mucherjevih sovražnih izpadov proti sv. bratoma Cirilu in Metodu, ki so tudi ponatisnjeni v tej brošuri. Takole ugovarjajo: „Man ist gespannt, welche Folgen sie haben wird, da sie anscheinend das Ziel verfehlt, die beiden 'Slavenapostel' aus Messbuch, Brevier und Heiligenkalender zu entfernen.“

Pisatelj Karel Mauser – 50-letnik

Marsikaj smo že napisali o pisatelju Mauserju, zadnjikrat v Zborniku Svobodne Slovenije za letošnje leto v častnem poglavju „Slovenstvu v čast — narodu v ponosi“, toda — še več pa je on napisal — nam. Ni znan vsem našim emi-

tudi on sam. To pa deli zavestno, odločno, kot človek, ki ve, zakaj je šel v svet, in zakaj ne gre domov, tja, odkoder jemlje ves svoj navdih in sok svojim stvaritvam.

Ne bomo pisali o Mauserju, kje je bil rojen 11. 8. 1918, kaj in kako je študiral, zakaj je šel ven in kaj dela v tujini, tudi ne kaj je napisal. Tu pa ne smemo mimo dveh omemb. Prvič: moramo opozoriti brayce na njegovo trilogijo *Ljudje pod bičem*, katere tretji del je dobil tržaško nagrado in je po besedah pokojnega prelata Šolarja „najbolj slovenska povest zadnjih desetletij“. Drugo: njegov *Kaplan Klemen* je ponesel slovensko ime v svet že v dveh izdajah v nemščini in eni v španščini; pripravljala pa se tudi v portugalsščini. Noben drug emigrantski pisatelj se ne more s podobnim pohvaliti.

Zdaj piše povest o Baragi, ki bo tudi verjetno izšla v angleščini. Toda izdam vam, da rad berem tiste stvari, ki jih on niti ne podpiše, in o katerih marsikdo ne ve, da so njegove, namreč: njegove odgovore na pisma otrok, ki mu jih po Ameriški domovini pošiljajo njemu — *Kotičkovemu stričku*. Dvomin, da jih otroci bero s takim užitkom, kot jih jaz, kajti v teh odgovorih berem jaz — Mauserjevo avtobiografijo. Piše jih mimogrede, vrže v obcestni jarek, meni pa se zdi, da pobiram bisere iz blata. Namesto, da bi mi pisali, naj nam on pove kaj — kot petdesetletnik ima pravico — iz svojih spominov.

Takole kramlja na otroška vprašanja:

„Jaz na tekmo? Ali si ob pamet? Toliko se razumem na basseball kakor zajec na boben. Tam, kjer sem jaz rasel, te igre niso poznali. Fernikule, to je bila igra, fant! Ti menda še besede ne

zdelo se mi je, da mi je storil krivico. Ko sem povedal materi, so mi rekli: „Veš kaj, mulc? Ti se dereš, ne pa poješ. Pa je bolj prav, da ti je učitelj to povedal.“ Od tistega časa pojem samo na gmajni...“

In takih odlomkov iz življenjepisa je nanizal vse polno, tako da bi že iz njih sestavil njegovo mladost. Pa so lepa v teh odgovorih tudi razpoloženja, kakor npr. ta-le:

„Tisto o dežju mi je posebno všeč. Veš, ko sem bil v zrelih letih, sem rad lazil po gorah. Takole na večer, ko sem prišel do kakšnega senika, sem se zleknil na seno in če je prišel padati dež, je bilo tisto pritrkavanje na škodle taka blažena muzika, da ni moči povedati. Seveda, v zrelih letih ima človek v srcu vse mogoče stvari in tak dežek jih vzdigne kakor travo...“

Ali:
„Tisto, kar sem napovedal, se je že izpolnilo. Pri sosedu se je razcvetela češnja in je taka, da se je ne morem nagledati. Vej kar ni videti, vse je samo belo cvetje. Na drugi strani moje šendice se je v cvetje pognala breskev. Ni velika, toda njeno rožasto cvetje je čudovito. Tako me je prijel, da sem odmoštacal z muckom na oglede. Na vseh vrteh cvetje in magnolij sva videla. In sem mucku tudi govoril po poti: Poglej, potkon, če je že na tem svetu tako lepo, kaj šele bo na drugem. Med samim cvetjem bomo hodili leto in dan...“

Nasprotno pa takole:
„Zdajle ko tole pišem, sneg hudo kosmatá. Če bo šel takole cel dan, se zjutraj moja šendica ne bo videla iz kupa. Tako neznansko slabe volje sem, da kar po malem robantom. Od enega okenca do drugega postopam in gledam skozenj. Sneg pa kar naprej svojo pot. Pri teh letih imam še tako dovolj skrbi

in zdaj še ta sneg. O Svečnici sem že vihal brke in brado in malo sanjal o soncu. Figo, oboje sem pokopal pod sneg, ki mi je zasul tulipane in hijacinte...“

In zopet se spomni svoje rojstne vasi:

„Tu na mizici imam na majhnem podstavku pomladno sliko iz Podbrezj. Poslali so mi jo iz Podbrezj in zada je s preprosto roko napisano: Na levi je videti košček Matijevčeve hiše, na desno ob poti za drevosom stoji znamenje z lursko Materjo božjo. — Mor-da so mislili, da sem po tolikih letih kaj zgrešil. Nič nisem zgrešil. Tam ob tisti potki, ki pelje mimo znamenja, je Matijevčeva kajža. Tam sem gostoval v otroških letih. Tudi takrat so tako cvetela jabolka kakor zdaj cveto na tej sliki. Vidim turški zid taborske cerkvice in na drugi strani je stala majhna mežnarjeva bajtica, v kateri je živel slepi Tonček. Slep je bil, pa je hodil zvonit, in še na Brezje hodil, kadar je bilo veliko romarjev, da je ujel kakšen belič. Po glasu me je poznal, če sem ga pozdravil. Spodaj pod bregom so moji kmetje in bajtarji: Mrkovec, Obram, Ožbovc. Pozdravljali sem jih kot otrok, vsi že spe na božji njivi in prijetno bi bilo zdaj govoriti z njimi, ko je ozimina okrog pokopališča tja do Kučarja že za ped visoka. Blizu so ji ostali, kakor so ji bili celo življenje...“

In tudi Mauser je ostal blizu tej ozimini in tem svojim sosedom in tej svojici vasi Podbrezje vseh petdeset let življenja. In od teh polovico v tuji zemlji s tem koščkom sveta v srcu! Hvala leži smo Mauserju, ki nas je s tem svojim anonimnim drobščem popeljal tja v tisto vas, ki je „razveseljevala njegovo mladost“.

Naj jo uživa še dolgo!

Novice iz Slovenije

75-letnica Slovenskega planinskega društva

Slovensko planinsko društvo, ki ga je pred 75 leti ustanovila majhna skupina zavednih Slovencev, se je razvilo v močno organizacijo, ki šteje nad 60 tisoč članov. Društvo, ki je bilo ustanovljeno 27. februarja 1893, je 19. julija istega leta dobilo prvo podružnico v Kamniku nato pa so rasle podružnice po raznih krajih kot gobe po dežju ter jih je sedaj 104. Kmalu so začeli tudi postavljati planinske domove. Hkrati s 75-letnico so proslavljali tudi 60-letnico Frischaufovega doma na Okrešlju, ki je bil zgrajen 2. avgusta 1908 ter so oba jubileja proslavili 3. avgusta v Logarski dolini. Proslave se je udeležilo nad 7000 planincev poleg sedanjih oblastnikov. Udeležence je pozdravil najprej predsednik pripravljalnega odbora za proslavo, nato je čestital Planinski zvezi Slovenije, kakor se sedaj imenuje planinska organizacija, predsednik Planinske zveze Jugoslavije, dr. Marjan Breclj. Ta je omenil, da prinaša pozdrave ostalih 90.000 organiziranih planincev v Jugoslaviji. Po njegovem govoru je pevski zbor "Lira" iz Kamnika, ki je pel tudi ob ustanovitvi kamniške podružnice pred 75 leti, zapel „Oj Triglav moj dom,“ nato je govoril še predsednik PZS dr. Miha Potočnik. Ob koncu je zaigrala nekaj skladb mariborska železničarska godba na pihala.

Celje ima za sabo staro tradicijo v zlatarski obrti. To je nedavno pokazala razstava zlatarstva v Celju. Razstava je pa odkrila še več; da predstavlja Celje dejansko središče zlatarstva Jugoslavije. Zato bodo ob jesenskem obritnem sejmu znova razstavili najrazličnejše izdelke iz zlata!

V vasi Banovci, 5 km od Ljutomer, so vrtalci nafte odkrili termalno vodo, ki ima 42 stopinj Celzija. Voda ima

razne mineralne snovi in je podobna tisti v Moravčah. Stanovanjsko komunalno podjetje je takoj zgradilo majhen bazen ter ga odprlo že v tem polletju.

Umrli so. V Ljubljani: Maks Veselko, Pavel Erzín, Božena Tuječ roj. Koubek, Leopold Velkavrh, dentist v p., Terezija Kovač roj. Čilenšek, vdova po fin. inšpektorju, Jožica Steiner upok., Ivan Mlinar, tehnolog, Boris Novak, upok., Metka Sterle roj. Rozman, Stanislav Perpar, Ivana Šega roj. Rigler, Marija Levičnik, Viktor Jeraj, upok., Franciška Steiner roj. Jeršin, Milan Strlikar, načelnik Mestne hranilnice v p., Rezi Vodnik roj. Leban, Rozalija Petelin roj. Rebec, Jožefa Dovgan roj. Mahnič, Jože Uznik, Antonija Laznik roj. Lovše, Tea Vodopivec roj. Lesjak, Štefan Benko, Franc Zavrsan, upok., Marija Zajdela, Alojzija Luzar, Leopold Sirnik, inšpektor ptt, Janko Razinger, Marija Krulj roj. Kopic, Marija Končan roj. Kralj, Ferdo Permozer, učitelj, Ivan Novak, Niko Furlan, upok., ing. Jože Badelj, prof. in dr. Jože Beržek, zdravnik v Kranju, Hermina Žerjav, učiteljica v Kranjski gori, Ivana Eržen, pos. in biv. gost. v Sp. Bitnjah, Jakob Kralj v Kamniku, Slavko Koščak na Krki, ing. Janko Rudolf v Slov. Konjicah, Angela Verčnik roj. Ujc v Domžalah, Marija Lavka roj. Zabukovec v Škofljici, Mirko Vovk, računovodja v Celju, Adolf Malovšek in Anton Pavlič se ponesrečila v rudniku Velenje, Marija Pirš roj. Režun v Mariboru, Pavel Biteznik v Dekanih, ing. Silvo Turnšek v Zagorici, Franc Korenc kovaški mojster v Dolg. Logatcu, Franc Kerin, avtomehanik v Krškem, Filip Čopič v Ajdovščini, p. Alfonz Klemenčič, gen. svetovalec križevniškega reda in župnik v Ormožu, Režika Pavšič roj. Kranjc v Buči in Ivana Rotar v Podutiku.

SLOVENC V ARGENTINI

BUENOS AIRES

Osebnosti

Družinska sreča. V družini Toneta Oblaka in njegove žene gospe Helenne roj. Kušar se je rodila hčerka. V cerkvi Marije Pomočnice jo je krstil na ime Lucija g. Janko Mernik. Botrovala sta Janez in Rozalija Jakoš. — Družina A. Lavriča in njegove žene g. Martine roj. Mizerit je razveselil sin, ki je dobil pri krstu ime Janez Marian. Otroka je krstil g. dr. Alojzij Stare, za botra sta pa bila Marija in Jože Kržišnik. — V družini Zvonka Ravnika in gospe Marije roj. Albino so 29. junija dobili četrtega otroka. Krstili so ga v Palomarju 24. avgusta t. l. na Ivana Pavla, botra sta bila Vinko Urbančič in njegova žena ga. Viktorija roj. Ludvik. Srečnim staršem naše čestitke!

† Vinko Makek. V mestu Villa Adeline je umrl 25. julija Vinko Makek. Dočakal je 79 let starosti. Doma je bil iz Železne Kaple. Zadnje zemsko bivališče je dobil na pokopališču v Olivosu, kamor ga je spremil z rojaki in zanj opravil pogrebne molitve g. Matija Borštnar. Za rajnim žalujeta med nami v Argentini njegova hčerka Maksa por. Kores ter sin Andrej Makek z ženo go. Polonco roj. Marolt in otroci. Rajnemu želimo, naj mu bo lahka argentinska zemlja, njegovi hčerki ter sinu in ostalemu sorodstvu pa izrekamo iskreno sožalje.

† Jurij Praprotnik. Umrli v Moronu. Bil je sin beneških Slovencev ter je študiral 4. leto na univerzi. Njegov pogreb je bil na moronsko pokopališče.

Sveta maša zanj bo na prvi petek v septembru, t. j. 6. septembra ob 19.30 na Pristavi v Castelarju. Naj počiva v miru, preostali pa iskreno sožalje.

Popravi: V zadnji številki je v poročilu o smrti Marjana Pirnata po pomoti navedeno njegovo ime kot Maks.

SAN ISIDRO

Ivan Terčič — 80-letnik

Med nami je nedavno praznoval 80-letnico g. Ivan Terčič, goriški rojak. Rodil se je 16. junija l. 1888 v Pod-sabotinu pod Sveto goro pri Gorici. Njegovi starši so imeli kmetijo. Zato je bil jubilar navajen na vsa trda in težka dela na kmetih. Kadar je bil pa prost, je bilo njegovo veselje lov.

Kot mladenič vojaka ga je dohitela prva svetovna vojna. Moral je na fronto v Karpatih. Vojaki oddelke, v katerem je služil, je zadela velika nesreča. Snežni plaz je vse zasul. Tudi njega in so bili 12 metrov pod snegom zasuti več ur. Terčič se je po čudnem

naključju le rešil in tega dogodka ne more pozabiti. Hvala Bogu in Sveto-gorski Materi božji za rešitev! Vrnil se je srečno domov živ in zdrav, z žalostjo pa omenja, da je ob povratku dobil dom v razvalinah, ker je tam divjala vojna in je pod bombami vse zgorelo. Zgubili so vse in morali pričeti v najtežjih razmerah, kot vsi drugi tam, življenje na novo. Z največjimi žrtvami so si obnovili nov skromen dom.

Pod fašizmom so veliko trpeli in ko je po drugi svetovni vojni pričakoval osvobodjenja izpod fašizma, kot mnogi njegovi rojaki, je prišlo še huje: rdeča strahovlada komunizma. Moral je spet na pot v tujino, v Argentino, kot na stotine njegovih rojakov. Z ženo Ottilijo roj. Marinič in z osmimi otroki je moral čez morje, da si v svobodi in človeškemu dostojanstvu dostojno uredi družinsko življenje.

Naselil se je s svojo družino v San Isidro. S svojo pridnostjo si je družina postavila lepo hišo. Po 20 letih so ostali zavedni Slovenci in zvesti tudi katoliški Cerkev. V njegovi hiši je č. g. Tonki mnogo let poučeval slovenske otroke verouk, pok. g. Kovač pa druge predmete v slovensčini.

Jubilant je še kar pri zdravju in moči in prav rad prebira Svobodno Slovenijo. Želimo mu še mnogo prijetnih in zdravih let v krogu svoje družine in obilo sreče na lovu na jerebice, zajce in lisice v pampi, kamor kljub svojim osemdesetim letom še vedno rad hodi.

Bog ga živi še mnogo let med nami!

SLOVENSKA VAS

Ludvik Štancer — 70-letnik

Njegovo 70. letnico smo omenili že v Sv. Sloveniji z dne 8. t.m., ko smo objavili njegove spomine iz časov prve svetovne vojne ter kot Maistrovega borca iz leta 1918. Praznovanje jo je pa 14. t. m. Ob njegovem življenjskem jubileju smo zopet lahko ugotovili, kako hitro mineva čas. O njegovi 60-letnici smo v listu obširno pisali. avgusta 1958. Zdi se nam, da je to šele pred nekaj leti. Pa je že deset let minilo od tedaj! V današnji številki bomo objavljene podatke spopelnili s tem, kar smo o jubilarjem življenju in delovanju zvedeli še naknadno.

Po položeni maturi je vstopil v privatno službo ekonomske stroke, v kateri se je teoretično še spopelnil ter je leta 1923 položil izpit. L. 1924 je bil sprejet v državno službo in je bil postavljen za šefa knjigovodstva. Ob začetku delovanja Oblastnih odborov leta 1927 je bil imenovan za šefa oblastne finančne službe v Mariboru.

Ves ta čas je neumorno deloval med mladino kot predavatelj, režiser (v osemih društvi in organizacijah!) Veliko se je ukvarjal tudi s petjem. Bil je med ustanovitelji pevskega društva železničarjev Drava v Mariboru in Mariboru, v katerem je bil nekaj časa tudi pevovodja. V oficirski šoli v Kalinivku pri Sarajevu je bil vodja pevskega zbora častnikov. Sodeloval je v Mariboru tudi pri znanem živkovem oktetu. Nastopal je pa ob raznih priložnostih tudi s svojim oktetom.

Ko je postal inšpektor banske uprave je bil premeščen v Ljubljano, je deloval tudi tu zlasti med delavsko in kmečko mladino. Za slednjo je organiziral tečaje, na katerih je dostikrat tudi sam predaval. Nekaj časa je poučeval tudi na banovinski obrtni šoli (bivši živinovozdravniški bolnišnici) in je na njej predaval nekako iste predmete, kakor jih je 90 let pred njim stari Bleiweis. Pri vsej tej zaposlenosti je še vedno našel čas za svoje najljubše delo: za gledališko umetnost. Udeleževal se je na Franciškanskem odru. Istočasno je

režiral igre pri Velikih in Malih Klari- cah ter pri stolni prosveti. Sodeloval je tudi ob nastopu več tisoč igralcev ob kongresu Kristusa Kralja na Stadionu.

Po 60-letnici leta 1958 sta ga zadelo huda življenjska udarca. Izgubil je moža svoje starejše hčerke Filomene, zeta Jesiha (žrtev prometne nesreče), februarja meseca leta 1967 pa ženo go. Filomeno roj. Tručl.

Jubilant pa je ostal delaven v slovenski skupnosti, kot je bil poprej. Vidimo ga na odru pri predstavah Slov. gledališča, kakor tudi v Slovenski vasi, kjer je postavil na oder več dramskih del.

K 70-letnici mu Svobodna Slovenija iskreno čestita ter mu želi, naj bi mu Bog naklonil še dolgo življenje v zdravju ter ga ohranil svojim otrokom in vnukom, pa tudi slovenski skupnosti, da bi lahko še naprej med njo vzbujal zanimanje za gledališko umetnost ter z njo zlasti med slovensko mladino ohranjal živo slovensko narodno zavest.

SLOVENC PO SVETU

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Mauserjeva 50-letnica

Dne 10. avgusta je bila proslava 50-letnice pisatelja Karla Mauserja v Baragovem domu v Clevelandu. Na povabilo Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev se je na tem prijetnem večeru zbralo nad 100 članov ZD SPB in prijateljev jubilarja, ki je prisel skupaj s svojo ženo gospo Mimico, hčerkama Heleno in Metko ter bratom Emilom. Slavljenca in zbrane goste je pozdravil tajnik Zveze Jože Melaher. Slovenski otroci so pod vodstvom Martina Košnika zapeli nekaj slovenskih pesmi, harmonikarji pod vodstvom Rudija Kneza pa so zaigrali nekaj narodnih. Slavnostni govor je imel predsednik Narodnega odbora za Slovenijo dr. Miha Krek, ki je orisal Mauserjevo delo in njegovo osebnost in se mu zahvalil za ogromno delo, ki ga je opravil za slovensko ljudstvo. Dr. M. Krek je o 50-letnici Karla Mauserja napisal tudi lep članek v Ameriški domovini. Po govoru je kvartet pod vodstvom Janeza Riglerja ubrano zapel dve pesmi. Jože Melaher je prečital pozdravna pisma in čestitke, ki so prišle iz Gilberta, Minesote, Toronta, Milwaukeeja, Wisconsinu in Buenos Airesa. Slavljenec se je nato zahvalil za čestitke in za lep večer, ki so mu ga pripravili borci in prijatelji.

AVSTRALIJA

Blagoslovitev in odkritje Baragovega kipa

Slovenska skupnost v Melbournu je imela v nedeljo 21. julija lepo slovenskost. V Baragovem domu so odkrili in blagoslovili soho škofa Barage ob 100-letnici njegove smrti ter vogelnega kamna na cerkvi sv. Cirila in Metoda, ki je sredi gradnje.

Čeprav je bilo deževno vreme, je prišlo na slavnost okoli 400 Slovencev. Med gosti sta bila melbournski nadškof Jakob Knox ter ameriški generalni konzul Edvard G. Murphy, ki je zastopal senatorja Franka Lauschea. Ker je bil Baraga verjetno prvi slovenski naseljenec v ZDA, je poleg slovenske in avstralske zastave vihrala tudi ameriška; spomenik Baragi je bil pred odkritjem zavit v papeško zastavo. Navzoči so bili še ravnatelj kat. emigracijskega urada Fr. M. Rafter, ustanovitelj Baragove zveze p. Bernard

Vsak teden ena

MARICA

Josip Murn-Aleksandrov

*Pod noč skovika mi skovir,
čez dan se v duplu skrivam,
o, čul sem ga že mnog večer,
in ti si tega kriva!*

*Pod noč zalaža naš čuvaj,
čez dan pa mi potivam,
o, čul sem ga že marsikdaj,
in ti si tega kriva!*

*Čez polje spem tja v božji mir,
kjer bela spi pšenica,
nad mano sta čuvaj, skovir,
a z mano ti — Marica!*

Ambrožič OFM iz Sydneya ter direktor socialnega oddelka državnega vselitvenega urada Frank de Grood.

Nadškofa in goste je pozdravil Marjan Opelt, nato pa je govoril ameriški generalni konzul Murphy v zastopstvu senatorja Lauschea. Zadnje stavke v svojem govoru je prebral v slovensčini. Odkritju spomenika je sledila deklamacija otrok, pevski zbor je zapel Baragovo himno, nadškof Jakob Knox je pa blagoslovil Baragovo soho. P. Bernard Ambrožič je imel nato lep govor o Baragi in njegovem delu. Priporočal ga je v molitve vsem, da bi čimprej prišlo do njegove beatifikacije.

PO ŠPORTNEM SVETU

Šest dni v steni. Slovenska alpinista Barba in Peter Ščetin in iz Ljubljane sta 5. avgusta naskočila izredno zahtevno steno Piz Badila na švicarsko-italijanski meji. Ker ju čez dva dni še ni bilo nazaj, ter tudi nista prišla v nobeno treh koč pod vrhom Badila, je inž. Rakuša, ki je bil na počitnicah v vasi Bondo pod Piz Badile, organiziral reševalno akcijo. Vsi napor so bili v začetku zaman, ker se je vreme izboljšalo šele 10. avgusta in je reševalna akcija sedmih švicarjev in dveh italijanskih carinikov našla slovenska zakonca zakopana v snegu kakih 300 m pod vrhom. S pomočjo helikopterja so spustili reševalce do alpinistov, ti so pomagali ponesrečencema ter ju spravili do pod vrha, nato pa ju s helikopterjem prepeljali v Bondo, kjer ju je pregledal zdravnik in ugotovil pri Barbi rahlo vnetje pljuč, pri Petru pa le oslabelost zaradi preostalih naporov.

V začetku julija se je končala XXIV. kolesarska dirka „Po Jugoslaviji“. Ta dirka je bila razdeljena na devet etap, začela se je v Beogradu in končala v Skopju. Slovenec Rudi Valenčič iz Pivke je oblekel „rumeno majico“ po tretji etapi in jo obdržal do konca. Valenčič se je prvič povzpela na zmagovalni oder leta 1964 ter je drugi Slovenec, ki je dvakrat osvojil prvo mesto. Prvi je bil škerlj, ki je zmagal 1963 in 1967, letos pa ni tekmoval. Ekipno je zmagala Bolgarija pred Jugoslavijo, v katere ekipi so poleg zmagovalca tekmovali še Bilič, mladi Španinger, Pocrlja in Kuvalja. Razočarali so tekmovalci iz Sovjetske zveze in ČSSR.

Najboljši letošnji rezultati slovenskih lahkoletov. Moški: 100m Kocuvan 10,7 (Kladivar, Celje); 200 m Carli 21,8 (Olimpija, Ljubljana); 400 m Kocuvan 48,5; 800 m Židan (OL) 1:54,0; 1500 m Vazič (KL) 3:46,6; 5000 m Červan (KL) 14:37,0; 10.000 m Žuntar (KL) 30:15,7; 100 m ovire Pisič (OL) 15,4; 400 m ovire Korent (OL) 54,7; 3000 m ovire Svet (KL) 9:19,5; višina Milek (Triglav Kranj) 213; daljina Felician (KL) 712; skok s palico Lešek 440; troskok Prezelj 14,43; krogla Pikula (KL) 14,73; disk Pečar (Branik-Mar.) 49,98; kopje Špirar (KL) 68,38; klavido Vidmajer (KL) 55,11; hoja 5 km Male (KL) 24:09,4. — Ženske: 100 m Lubej (KL) 11,6; 200 m Lubej 24,0; 400 m Lubej 57,2; 800 m (Nadaljevanje na 4. str.)

Alejandro Casona: Barba brez ribiča

V soboto, 24. 8. ob 20,30 in v nedeljo 25. 8. ob 18 je Slovensko gledališče v Buenos Airesu uprizorilo zgoraj navedeno igro v treh dejanjih na odru Slovenske hiše. Premiera v soboto je bila dobro obiskana, repriza v nedeljo pa še boljše. Primiero je spremljalo občinstvo s spontanem aplavzom, kolikoršen sicer ni vedno zaznaten in po tem soditi je morala predstava poslušalcem zelo uga-jati. K temu je pripomoglo poleg gladkega sloga prav tako gladko režiserjevo delo, ne nazadnje gladko igranje igralcev in nazadnje prikaz igre v zadnji številki Svobodne Slovenije izpod peresa ge. dp. To ni bila kakšna razlaga besedila, ampak samo predstavitev pisatelja, splošen opis igre in opozoritev na vlogo Mefista — hudiča, ki bi brez te opozoritve morda pri marsikomu vzbudil nepravdo gledanje te vloge in z njo vsega nadaljnega razpleta dejanja. Za dragocena opozorila moramo biti vsi hvaležni, posebno pa pisec teh vrstic, ki se tako lahko posveti samo kritiki posameznih sodelavcev.

Časovno prva pri slovenski uprizoritvi Barke brez ribiča je bila prevajalka ga. Marija Kutnar Jeločnikova. Svo-

je delo je vsekakor zadovoljivo opravila, kajti dasi špansko delo jezikovno ni delikatno, bi bila ravno s tem podana tem večja možnost za špančizme. Dejstvo, da jih recenzent pri poslušanju igre ni zaznamoval, dokazuje, da je prevod tudi jezikovno dober. Tako nam je dan zdaj že drugi prevod zapadnoromanskega dramskega slovstva, za kar zasluži vso našo hvaležnost.

Posebne pozornosti je vredno delo režiserja g. Marijana Willenparta. Poleg oseb, ki so zadnji čas stalno delavne na slovenskih odrskih deskah, je pritegnil tudi ljudi, ki jih že dalj časa nismo videli na odru, ki pa so to pot presenečali baš s svojo, lahko bi rekli, mladostno prožnostjo. Že to je velika Willenpartova zasluga. Vse nastopajoče je nadalje naučil lepega govorjenja in predvsem razumljivega podajanja, kar je spet že nekoliko redka pozornost. Če dajemo odrskemu govorjenju pomen gojitve lepe slovensčine, je to prizadevanje g. režiserja gotovo pomembno in dobrodošlo. Razvrstitev oseb je bila pregledna, morda brez posebnih težej za slikovite grupacije in spomnil sem se izraza ge. dp. o impresionističnem

premikanju odrskih figur. Tudi v ostalih režiserskih poslih g. Willenparta ni bilo zaslediti kakšnih pomanjkljivosti.

V tem se režiserjeva skrb sooči z izdelovalcema scen, ki sta bila g. Ivan Bukovec in Tone Mežnar. G. Bukovec je v programu še enkrat označen kot scenograf. In takšnega bi ga tu bežno ocenili. Druga scena je bila vsekakor popolnejša, kot prva (1. dejanje), ki je bila malo začasna in ne povsem se ujemajoča s pohoštvo g. Milharčiča. V 2. in 3. dejanju je pa bila skladnost scen-skih barv z barvnimi luči (g. Franci Willenpart), oblačili nastopajočih ter raznimi depotji presenetljiva. Vsekakor zasluži g. scenograf Bukovec posebno pozornost.

Če omenimo še dobro delujoče zvočne naprave g. Dobovška in skromnost g. Alenke Jenkove, smo v glavnem režijo, sceno in njune pomagače opravili. Nastopila je ga. Marija Kutnar Jeločnikova kot Stella. Prevajalka dela je igrala obenem glavno žensko vlogo in to z neko nenavadno naravnostjo. Ga. Jeločnikova v vsaki novi vlogi znova preseneti. — Frida ge. Marijana Mar-nove živi v žalostnih spominih in v strahu ob nevidnem možu, je obenem dobra ženska in nujno razburljiva in te

težkoče je podala v dovršenem podajanju. Če se spomnimo njene kreacije v Cankarjevi komediji, je ta Casonova vloga čisto nekaj drugega in obe sta bili vzorno podani. — Ga. Radojica Šušteršičeva je igrala staro babico. Po obsegu je to ena najdaljših vlog in za takšno je potrebno imeti neki prirojeni čut, da se igralec(ka) ne ponavlja in tega ima ga. Šušteršičeva. Njen nastop je bil prepričevalen in znova si želimo gospo gledati. — Glavno moško vlogo Ricarda Jordána je igral g. Frido Beznik. V prvem dejanju je to neukrotljiv finančnik, njegov polom sicer ni podrobno opisan, ob nastopu kavalirja v črnem je še vedno stalno prisoben v vlogi finančnika; a v drugačnem okviru, na severu zmaga v njem človek. Ta prehod iz mehaničnega finančnika v človeka je sicer bistveni del drame, v mnogočem sodelo prej omenjenih žensk, a g. Beznik ga je ustvaril z vso prepričevalnostjo. — G. Tine Kovačič je nastopil z vso resnostjo kot kavalir v črnem in z isto resnostjo priznal na koncu tudi neuspeh svojih prizadevanj. Dasi g. Kovačiča dolgo nismo videli, je frapiral z razločno izgovorjavo ob včasih potencirani mimiki. On nekako ni Mefisto — vodja dejanja, temveč že

k porazu obsojen Mefisto, ki ga pritisnejo k tlom ljudje in dogodki. Zadnji dve dejanji sta nekakšna protidrama prvemu dejanju in hudičeva vloga je tista, ki se na njej zrcalijo slabi in dobri ljudje s severa, kar je g. Kovačič dobro, odlično podal in prestal. — Kot Kovačič je tudi g. Hribovšek izza desetletja poznani gost, ki je tokrat nastopil z presenetljivo svežino kot stric Marko na severu. — Juan g. Cirila Markeža ima več kot samo služabnikovo vlogo, je natančen opazovalec svojega gospodarja in njegovih gostov. Škoda, da se s 1. dejanjem njegova vloga konča. — Isto velja za bankirja in oba svetovalca, g. Rezlja, Boštjana Petrička in Gaserja. Tudi ti nastopajo v začetku in potem nič več. Z njimi se razbistri situacija prve igre. Bankir spremlja s pomembnimi gestami usodo Jordánovega premoženja; vnet soigralec mu je prvi svetovalec, dočim je drugi pa nekako neprizadeto opazovalec, kar sta oba prepričljivo podala. A znova se moram spominjati opazke ge. dp. o impresionistični stvarnosti vseh nastopajočih figur in bi dodal, da so z Banko podane neke predigre k moderni, ekspressionistični drami.

Marian Marolt

PO ŠPORTNEM SVETU
(Nadaljevanje s 3. str.)

Urancar (Kl.) 2:17,2; 80 m ovire Lubej 10,8; višina Babošek (Mrb.) 168; daljina Lubej 587; krogla Pajtlar (Mrb.) 12,99; disk Čelešnik (Ol.) 41,27; kopje Urbančič (Kl.) 55,50.

O B V E S T I L A

Sobota, 31. avgusta 1968:

V Slovenski hiši pevsko-glasbeni festival SDO in SFZ.

Na Pristavi v Castelarju sestanek mladenk.

Nedelja, 1. septembra 1968:

V Slovenski hiši ob pol 10 maša za pok. generala Leona Rupnika, nato pred spomenikom kom. žrtev beseda ob 26-letnici ustanovitve slov. domobranstva in počastitev žrtev Turjaka in Grčaric.

Šolski svet srednješolskega tečaja sporoča, da bo v soboto, 7. septembra, ob 18.30 v Slovenski hiši posebna predstava za dijake: „Besede, besede, besede“. Vstopnina 100 pesov. Dijaki lepo vabljeni!

Na Pristavi v Castelarju ob 16 roditeljski sestanek. Predaval bo direktor msgr. Anton Orehar.

V Slovenski vasi v Hladnikovem domu ob 16 Baragova proslava.

V Slovenski hiši po maši zvezni sestanek SDO in SFZ. O sodobnih tokovih komunizma bo govoril Jože Poznič.

Sobota, 7. septembra 1968:

V Carapachayu v domu ob 20 igra Trije vaški svetniki.

Nikolaja Jeločnika „Besede, besede, besede“ ob pol 9 zvečer v Slovenski hiši

Nedelja, 8. septembra 1968:

V Našem domu ob 15.30 glasbeno-družabno popoldne. Srečolov.

V Carapachayu v domu ob 17 igra Trije vaški svetniki.

Notranjci se spominjajo žrtev iz Pudoba, Blok, Grahovem in Begunj ob pol 12 popoldne s sv. mašo in slovesnostja v Ateneo Don Bosco.

Nedelja, 15. septembra 1968:

V Slomškovem domu proslava sedme obletnice blagoslovitve doma.

Sobota, 21. septembra 1968:

V Slovenski hiši igra Matura

Nedelja, 22. septembra 1968:

V Slovenski hiši proslava slovenskega narodnega praznika slovenskih šolskih otrok. Pričetek ob 16 s sv. mašo.

Rojaki z Notranjske bodo proslavili dne 8. septembra 1968 popoldne v prostorih Atenea — Don Bosco — v ulici Humbold, Ramos Mejia, spomin borcev, ki so bili po kapitulaciji Italije meseca septembra 1943 pobiti na postojankah v Fudobu, na Blokah, v Grahovem in v Begunjah.

Ob pol dvanajstih bo sv. maša, po sv. maši pa bo kratka spominska slovesnost z deklamacijo, petjem in govorom.

Vabljeni so vsi notranjski rojaki in ostali prijatelji, da se te komemoracije zanesljivo udeležijo.

Gledališki odsek Slovenske kulturne akcije pripravlja za sklep slovenskega jubilejnega gledališkega leta vpriporitev izvirne kreacije Nikolaja Jeločnika **BESEDE, BESEDE, BESEDE**... ki jo je avtor nazval Koncert za igralca kot odrske variacije na temo: Ljubezen, radost, čast in smrt, in jo bo izvajal v soboto, 7. septembra 1968 ob 8½ zvečer na odru Slovenske hiše. Ponovitve ne bo. Vstopnice po 250 pesov so v prodaji v Dušnopastirski pisarni.

DRUŠTVENI OGASNIK

Šolski otroci bodo proslavili 50-letnico slovenskega narodnega praznika v nedeljo, 22. septembra v Slovenski hiši. Pričetek ob 16 s sveto mašo. Program izvaja moronska šola. Vse šole naj se udeležijo proslave s svojimi zastavami! Učiteljski svet ZS prav lepo vabi vse, zlasti otroke, starše in prijatelje slovenske mladine.

Družine Kraljič, Krušič in Vadnjal so darovale za Socialni sklad Zedinjene Slovenije \$ 5.000 namesto cvetja na grob raj. Pavla Nagodeta. Najlepša hvala!

Zaključitev tečaja za vaditelje (-ice) za telesno vzgojo bo v nedeljo, 1. septembra po mladinski sv. maši v Slov. hiši.

JAVNI NOTAR

FRANCISCO RAUL CASCANTE

Escribano Público
Pta. baja, ofic. 3
Cangallo, 1642 Buenos Aires
T. E. 35-3827

SLOVENSKI DOM, SAN MARTIN

že danes vabi na

VELIKO SANMARTINSKO TOMBOLO

ki bo v nedeljo, 6. oktobra

Dr. FRANC KNAVS ODVETNIK

Lavalle 1290, p. 12, of. 2, Capital
T. E. 35-2271

Uradne ure od 17—20
Na telefonu tudi dopoldne (10—12)

Luján, Francia 952
T. E. 735 ali 516

V petek in soboto od 9—13. ure.

CERKVENI OGASNIK

V Don Boscovem zavodu bo s septembrom slovenska maša vsak dan ob pol sedmih.

SLOV. ODER V CARAPACHAYU

vabi na uprizoritev komedije

TRIJE VAŠKI SVETNIKI

v soboto, 7. septembra, ob 20
in v nedeljo, 8. sept., ob 17.

Dr. Tone Žužek
ADVOKAT

Lavalle 2327/33, p. 5o. Of. 10
T. E. 47-4852

Ena kvadra od podzemске postaje Pasteur

Urađuje ob torkih in četrtkih
od 18. do 20. ure

GLASBENO-DRUŽABNO POPOLDNE

v nedeljo, 8. septembra, ob 15.30 v prostorih Našega doma v San Justu

vabi

slov. šolski tečaj FRANCETA BALANTIČA vse starše in prijatelje

Po končanem glasbenem delu bogat srečolov pri pogrnenih mizah

SDO

SFZ

III. MLADINSKA TOMBOLA

100 činkvinov in nad 50 tombol

GLAVNI DOBITEK MODEREN LIVING

Slomškov dom v Ramos Mejii

8. septembra ob 15.30

Čisti dobiček namenjen za nakup materiala
za tečaj telovadbe za prihodnja leta

VSI, TUDI STAREJŠI, PRAV LEPO VABLJENI

Vsem prijateljem in znancem sporočamo, da je dne 19. avgusta, kot žrtev težke prometne nesreče, tragično preminul naš zvesti prijatelj

Marijan Pirnat

Pokopali smo ga na pokopališču v Moronu v sredo, dne 21. avgusta. V domovini žaluje za njim njegova mati, ga. Julija Pirnat.

Iskreno se zahvaljujemo č. g. msgru. Antonu Oreharju za pogrebne molitve in za globoke ter tolažilne besede v poslovilnem govoru. Velika hvala tudi vsem prijateljem, ki so ga v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti, ter nam na kakršen koli način pomagali in stali ob strani.

Sv. maša zadušnica bo v soboto, dne 7. septembra, ob pol 8 zvečer na Ramón Falconu v Slovenski kapeli.

Naj počiva v miru!

Globoko žalujoča družina Tomšič
v imenu matere in prijateljev

PO TO VA NJA
EUROTUR
AV. CORDOBA 351 - T. E. 32-6077 - Bs. As.
TU RI ZEM

je vaša potovalna agencija.

Oddelek za Slovence vodi Armando Blažina

OBIŠČITE EVROPO — poslovna ali kot turisti. SREČAJTE se s svojimi sorodniki in prijatelji. ČAS NI OMEJEN.

V tem letu BREZ vizumov.

VOZŃJA Z LADJO

tja in nazaj

427.50 USA dolarjev

VOZŃJA Z LETALOM

tja in nazaj

CELOVEC 940.50 USA dolarjev

TRST 904.10 USA dolarjev

Vse na odplačevanje

25% na račun in 12 ali 24 obrokov z 12% obrestmi

LADJE: G. Cesare — Augustus — Anna C —
Eugenio C — Enrico C

Avenida Córdoba 351
Buenos Aires

Tel.: 32-6070/6077/6078/6079

PRED PETDESETIMI LETI:

22

POT DO PRVE SLOVENSKE VLADE

Dr. Tine Debeljak

Tedaj je dr. Korošec napisal pogoje dr. Trumbiću, pod katerimi bi zastopal Narodno vjeće v Parizu, obenem pa prosil, naj zavezniki dajo Narodnemu vjeću vse ozemlje, kjer prebivajo SHS, sporno ozemlje ob Italiji pa naj zasedejo angleške in ameriške čete. Poslal je pooblastilo preko srbskega poslaštva v Bernu v Pariz. Načrt se je izgubil, pooblastilo pa je Trumbić dobil prepozno. In ko je dr. Korošec prišel iz Švice v Pariz, da obišče zunanje ministre zavezniških držav, je pri francoskem zunanjem ministru zvedel, da Ženevski pakt več ne velja, ker je Pašić odstopil, in nova vlada ga ne priznava. Ta hip je torej zopet zmagalo „velesrbstvo“ nad „jugoslovanstvom.“ (Pavelić-Smith: Trumbić, 183)

Masaryk je o Ženevskem sporazumu zapisal, da je „utrtil jugoslovanski dualizem ter s tem zbrisal protisrbsko deklaracijo Jugoslovancov v Washingtonu, ki je zahtevala Jugoslovansko republiko“ (Svetovna revolucija, slovenski prevod F. Kozak, Naša založba 1936, 238). Obenem pa je izrazil mnenje, da so „Pašićevi nasprotniki izkoristili ženevsko konferenco proti njemu“ in ga vrgli pred vsem zato — pravi dr. Mal —, ker so na Krfu „mislili, da se bo dalo v domovini v odsotnosti dr. Korošca a pod podpredsednikom Svetozarjem Pribičevićem doseči za Srbijo ugodnejši sporazum, kakor pa v tujini z dr. Korošcem in Jugoslovanskim odborom, ki je užival velik ugled med Francozi in Angleži“ (Zgod. 1123).

Toda kakor danes vemo, tega „hotelskega pakta“ ni vrgla le vladna srbska reakcija, ampak Narodno vjeće u Zagrebu samo! V njem je dobil glavno besedo Srb Svetozar Pribičević, centralist in kraljev oz. regentov zaupnik. Ta Koroščevih brzojavk Narodnemu vjeću ni dajal Narodnemu vjeću na znanje, tako da člani sploh niso bili obveščeni o paktu. S pomočjo Simovića (poznejšega predsednika vlade, ki je izšla iz puča 27. marca 1941), ki je bil zaupnik vojaških srbskih krogov pri Narodnem vjeću, je vzdrževala tajne zveze s Pašićem in regentom. Tako je Pribičević preko Simovića razbijal Koroščev Ženevski pakt že s tem, da je javil Pašiću, da Korošec nima pooblastila od Narodnega vjeća, da sklepa kaj podobnega,

temveč da je njegova misija samo informativna, ter da Narodno vjeće ne prizna tega sporazuma, ker je večina za geslo: „En kralj, ena vlada, ena skupščina.“ Obenem pa je pritiskal na člane Narodnega vjeća, naj spričo razmer na mejah takoj sklenejo zedinjenje s Srbijo.

Podpolkovnik Simović je 22. novembra brzojavil v Beograd: „O nekorektnem postopanju Jugoslovanskega odbora in predstavnikov Narodnega vjeća v Ženevi, ki se niso hoteli vrniti v Zagreb, ampak samovoljno nadaljujejo svojo akcijo... dočim je večina Vjeća za pridruženje („prisajedinjenje“) k Srbiji in Črni gori brez ozira na delo in mišljenje Jugoslovanskega odbora in gospoda Korošca.“ (Pavelić-Smith: Trumbić, 194)

Drugi dan je Pribičević spet brzojavil Pašiću in srbski vladi, „da N. V. ne smatra ženevski dogovor za obvezen, pa čeprav nosi podpis predsednika NV dr. Korošca“ (ibid.).

V mesecu novembru so bile debate o tem, ali naj Slovenci opustimo svojo kulturno samobitnost, ali naj se stopimo v jugoslovansko, ali smo pleme ali narod, pri čemer so bila mnenja različna, končno pa je prosvetni odsek pri vladi, ki ga je vodil Oton Župančič, glavno besedo pa je imel dr. Izo Cankar, odločil, da „naj ohranimo svojo plemensko individualnost“ (Mikuž, 70). Med tem pa so italijanske čete prodirale proti Ljubljani in prišli do Vrhnike 16. novembra. Zato so slovenski kulturni delavci 23. novembra podpisali „Izjavo duševnih delavcev“, ki zahteva „takojšnje zedinjenje države SHS z državo Srbijo, odklanjajoč vsako separatistično stremiljenje kot kvarno Jugoslaviji, slovenskemu plemenu pa naravnost pogubno“ (Erjavec: Avtonomistična izjava slov. kult. delavcev l. 1921. str. 13, Zgod. zbornik SKA 1958). In ta pritisk na centralistično ureditev bodoče Jugoslavije so podpisali med drugimi: Oton Župančič, Juš Kozak, L. Kraigher, Anton Melik, Vladimir Levstik, dr. Ramovš, M. Stern, F. Tratnik, Vavpotič, dr. Ivan Tavčar itd.

Slovenski člani NV niso vedeli ničesar o ženevskem paktu in so bili pod vplivom Izjave duševnih delavcev ter pritiska dalmatinskih članov k združenju. Hoteli pa so zadrževati odločitev do prihoda Korošca v Zagreb. Pribičević in srbski vojaški krogi so sili na zedinjenje, nakar so slovenski delegati pristali, toda „pod pogojem, da se izključi možnost majorizacije“ (Pavelić-Smith: lc. 202), oziroma s posebno „primombo, da znači ta rešitev le provizorij, ki ne sme staviti

nikakšnega prejudica za končnoveljavne odločitve v konstituantni“ (Ob desetletju, 158). Kakor vemo, se je SLS prav na tem sestanku izjavila za — republiko in 3/4 večino.

Na akt zedinjenja v Beograd so odšli dr. Izo Cankar, dr. Breje, Anton Kristan in — kar se pa vedno ne potrjuje — dr. Kramer in dr. Puntar. Toda dokončni tekst se je formuliral med regentom ter zastopniki Vjeća Pavelićem, Pribičevićem in Laginjo — brez sodelovanja Slovencev!

Svečani akt zedinjenja se je izvršil 1. decembra zvečer, ko je podpredsednik Narodnega vjeća dr. Pavelić (v odsotnosti predsednika dr. Korošca), prebral adresu, v kateri je „govoril o enotni državi Srbov, Hrvatov in Slovencev v tem smislu“ (kakor pravi Pavelićev sin v monografiji o Trumbiću str. 221) — „da Narodno Vjeće prepušča odločitev o ureditvi države konstituantni“. Regent Aleksander pa je v svojem odgovoru v imenu kralja Petra „napravil pomembno spremembo, razglasivši enotno kraljestvo SHS (pod dinastijo Karadjordjevičev) hoteč s tem na prvem koraku odločiti predlog NV in svojevoljno zožiti pravo bodoče ustavotvorne skupščine“.

Tako se je to zedinjenje izvršilo brez dr. Korošca, kakor se je tudi brez njega izvršila osvoboditev in imenovala slovenska vlada.

Ta odsotnost je bila organizirana in hotena od strani srbske vlade in Pribičevića. Ne dr. Trumbić ne dr. Korošec in njegovo spremstvo niso mogli dobiti srbskega potnega lista. Meštrovici pravi, da je hčerka Pašićeva Dara rekla, „da je tata javio, da se nikom od Jugoslovanskega odbora ne da, da putuje u Zagreb“ (114). Vendar je Meštrovic dobil potni list od Čehov (št. 3!) in šel preko Švice, da dobi stik z NV. Tam je zbolel. S češkim potnim listom je nadaljeval pot kurir dr. Giunio, ki je prišel v Maribor 27. novembra zjutraj. Tam ga je obiskal slovenski general (brez dvoma Maister), ko je zvedel, da potuje kot kurir dr. Trumbića ter mu je preskrbel posebno lokomotivo in en vagon za čim hitrejšo vožnjo v Zagreb. Na to pravi dr. Giunio: „Mnogo let kasneje mi je pravil dr. Kramer, da mu je brzojavno javil njegov prihod dotični general, da pa je on v sporazumu s Svetozarjem Pribičevićem dal nalog postajateljstvu v Zaprešiću, naj tam pod izgovorom kakšne okvare zdržuje vlak tako dolgo, da pride v Zagreb tik pred odhodom delegacije NV na pot v Beograd. Dobil je delegacijo že v vlaku“ (Pavelić-Smith, 214), ko ni bilo mogoče ničesar več spremeniti.